

Ert dnr: Ku2018/01074/D
Vårt dnr: 22, 2018, 6/er
Till: Kulturdepartementet

Studieförbundens yttrande över remissen ”Långsiktigt stöd till det civila samhället, Ds 2018:13”

Inledning

Studieförbunden har inbjudits att lämna synpunkter på remissen ”Långsiktigt stöd till det civila samhället, Ds 2018:13”. Studieförbunden har valt att kommentera relevanta avsnitt i kapitel 10 men har även några övergripande kommentarer. Studieförbunden har avstått från att kommentera delar som rör rekommendationer om hur myndigheter bör förtydliga sina riktlinjer eller sin kommunikation till bidragstagande organisationer då vi gjort bedömningen att dessa rekommendationer inte omfattar Folkbildningsrådet, den organisation som fått i uppgift att i myndighets ställe fatta beslut om fördelning av statsbidrag till folkbildningen.

Övergripande kommentarer

Studieförbunden uppskattar utredningens ambition om en större långsiktighet i bidragsgivningen till det civila samhället och en större andel organisations- och verksamhetsbidrag i stället för projektbidrag. De förslag som läggs fram är dock otillräckliga för att på ett mer genomgripande plan förbättra förutsättningarna för det civila samhällets organisationer.

Studieförbunden vill särskilt understryka vikten av att ha ett helhetsperspektiv på de samlade bidrag som går till olika organisationer inom civilsamhället. I avsnitt 4.1.10 berörs kort det faktum att många organisationer har möjlighet att söka kommunala bidrag för sin verksamhet. Kvinno- och tjejjourerna lyfts fram som exempel där det statliga stödet utökats under senare år men på bekostnad av att vissa kommuner då sett möjligheten att minska sina bidrag, vilket gjort att statens satsning inte fått önskad effekt (s. 35).

Detsamma gäller i hög grad studieförbunden. Från 1992 till 2017 ökade visserligen de statliga bidragen till studieförbunden med 8 procent men samtidigt minskade stödet från landsting/regioner med 37 procent och från kommuner med hela 64 procent, enligt siffror från Folkbildningsrådet. Allt räknat i fasta priser. Totalt sett har de offentliga anslagen till studieförbunden alltså minskat med 20 procent sedan 1992, vilket i hög grad påverkat studieförbundens förmåga att bedriva studieverksamhet i hela landet.

För att säkerställa långsiktighet i bidragsgivningen och stabila grundförutsättningar för civilsamhällets organisationer måste även förändringar kopplade till kommunala/landstingskommunala bidrag tas med i beräkningen av såväl totala anslagsnivåer som fördelningen mellan generella bidrag och projektbidrag. Om inte finns en betydande risk för att civilsamhället resurser urholkas ”underifrån”.

10.1 Fler organisationsbidrag bör övervägas

Studieförbunden har inget att invända mot utredningens bedömning att bidrag inom de två specifika bidragssystem som listas i tabell 10.1 ska fördelas i form av organisationsbidrag istället för verksamhets- eller projektbidrag

Däremot anser Studieförbunden att de förändringar utredningen föreslår är av ringa vikt och inte kommer åt grundproblematiken med kortsiktiga projektbidrag till civilsamhället. Behovet av ökad långsiktighet är som störst just avseende de tillfälliga projektbidrag som idag inte ingår i ett bidragssystem, vilka inte ingått i utredningens översyn.

10.2 Bemyndiganden

Studieförbunden delar utredningens bedömning att huvudinriktningen vid hanteringen av statens bidrag till det civila samhället bör vara att berört departement äskar ett minst tvåårigt beställningsbemyndigande för berörda anslag. Studieförbunden anser att det är viktigt att tvååriga bemyndiganden blir huvudregel för både organisations- och verksamhetsbidrag.

10.3.2 Mer enhetliga förordningar, särskilt för organisationsbidrag

Studieförbunden har vissa invändningar mot utredningens bedömning att när ändringar i befintliga bidragsförordningar eller nya förordningar beslutas bör det eftersträvas att förordningarna utformas på ett enhetligt sätt.

Studieförbunden förstår intentionen med att förenkla för civilsamhällets organisationer genom en större enhetlighet i utformningen av bidragsförordningarna och håller med om att en sådan ökad enhetlighet i många fall kan vara gynnsam.

Det civila samhället innefattar dock en mångfald av organisationer och aktörer med helt olika roller och syften. Att även bidragsförordningar och bidragssystem till civilsamhället skiljer sig åt är i vissa fall en naturlig följd av detta. Folkbildningen är en sådan tydligt avgränsad del av civilsamhället. Detta visar sig t ex genom att den nationella folkbildningspolitiken sorterar under Utbildningsdepartementet i stället för Kulturdepartementet.

Folkbildningen har idag sitt eget bidragssystem som administreras av Folkbildningsrådet och styrs av Förordning (2015:218) om statsbidrag till folkbildningen. Förenklat är genomförda studiecirklar, annan folkbildningsverksamhet och kulturprogram basen i studieförbundens statsunderstödda verksamhet och huvuddelen av statsbidraget fördelas som ett

verksamhetsbidrag baserat på antal studietimmar och antal unika deltagare som varje enskilt studieförbund nått under tre föregående år. Detta system liknar i låg grad de gängse bidragsformerna till det civila samhället. Även utredningen konstaterar att bidragsformerna för de statsbidrag som Folkbildningsrådet fördelar till folkhögskolor och studieförbund utgör en särart (s. 24).

Studieförbunden värnar nuvarande modell som är anpassad till de tio studieförbundens särskilda studieverksamhet. Genom den nuvarande Förordning (2015:218) om statsbidrag till folkbildningen och genom modellen där Folkbildningsrådet som ideell organisation fått i uppgift att i myndighets ställe fatta beslut om fördelning av bidrag till folkbildningen garanteras just den självständighet och det oberoende i förhållande till staten som uttrycks i målen för politiken för det civila samhället.

Studieförbunden invänder därför starkt emot ett införande av en gemensam bidragsförordning eller allt för långtgående förändringar för att skapa enhetlighet. Vinsten med en enhetlig bidragsförordning måste bedömas i fall till fall och får aldrig försämra organisationers möjlighet att genomföra sina kärnuppdrag.

Skatt och moms på ideella föreningar

I samband med frågan om långsiktigt stöd till det civila samhället aktualiseras inte bara vad staten ger ut i form av bidrag utan även vad staten tar tillbaka i form av skatt. De tio studieförbunden som får statsbidrag via Folkbildningsrådet är ideella föreningar eller stiftelser. De har i sin tur minst fem avdelningar eller regioner som är egna juridiska personer. Det förekommer interna transaktioner mellan nivåerna exempelvis för att bekosta en gemensam redovisningscentral eller andra gemensamma tjänster.

Skatteverket har i ett aktuellt fall beslutat att viss verksamhet är skattepliktig näringsverksamhet. Undantaget från inkomstskatt för ideella föreningar anses inte gälla i fall som detta. Transaktionerna beläggs med moms. Det rör sig om avsevärda belopp – ett betydande avbräck i den ideella folkbildningsverksamheten.

Studieförbunden menar att detta är interna funktioner som är en del av organisationens verksamhet, som inte finns tillgängliga på marknaden och därmed inte bör beskattas. Staten tar med Skatteverkets beslut tillbaka skatt från ett statsbidrag som riktats till ideell verksamhet. Om beslutet vinner laga kraft är det angeläget att lagstiftaren skyndsamt ändrar lagen. Det har aldrig varit meningen att ideella studieförbund ska betala skatt för sin folkbildning som till stor del finansieras av statsbidrag.

Studieförbunden

David Samuelsson, generalsekreterare